

I.

JESPER HYLDBOS. Hus laa mod en grøn Bakkeseide med susende Hyldebuske i Ryggen mod den jævnlig Blæst. De lave Vinduer med blaamalede Karme havde stirret udover Fjorden helt siden de dodes Ungdom. Ruderne var smaa og samlede sig under Tagbrynet til sorte Blik, der syntes at huse en ældgammel udslukkelig Sjæl, hvis Higen hang aarvaagent ved et vist Punkt mellem Dalene bagved Fjordbugten. Stuehusets Forside var muret af tykke Teglsten, der var blevne saa graa og tilgroede af Ælde, at de mindede om Granit. Under et Vindue voksede en Malurtbusk frem af Fugerne og dækkede nogle Ruder. Dørene naaede lige fra den nedtrampede Jord og op i Tagskægget. Naar de stod aabne, gloede Mørket ud af deres Rammer, som var de Indgange til Bak-

kernes Bug, til Dødsriget i Jordens Indre, hvor Mørket osede ud af den blinde Muld, og hvor det ingen Nytte var til at have Øjne i Hovedet.

Huset havde tre Længer, der var bygget sammen, og Udhusene syntes at ligge ind i Bakken, hvorfra de gamle Hyldetræer rakte deres Toppe over Mønningens Bugtninger og susede sørgmodigt. Store grønne Øer af Mos sov den evige Søvn paa Tagflader af dødt Straa, hvor enhver Mindelse om Korn og Solskin forlængst var regnet ihjel og rundet i Jord.

Dette Mos var som formindskede Verdensdele, der hørte hjemme i en underjordisk Fortid, men ikke helt kunde holde sig borte. Det ejede en indtrængende fjern Grønhed, som om Syndflodens Glemsel havde været mellem det og Solen. Nu havde disse Smaaverdener af nedmanet Skov knebet sig en Stump Opstandelsesmark paa Bondens raadne Tag mellem Kornets og Pattedyrenes solaabne Agre. Og i Regnvejr var deres Farve som bristefærdig af en udsigelig Erindring.

Stuehusets Bagvæg og Udlængernes Mure var af opklinet Ler mellem Stolper, der hæl-

dede i mange Retninger. Til Beskyttelse mod Fugt var de beklædt med et tyndt Lag Rør eller Straa.

Fugle fløj ud og ind af Taget. Det havde de gjort Slægt efter Slægt. De var i Naade hos Stedets Beboere.

Til begge Sider fra «Hyldbo», som Stedet hed, strakte de grønne Lerbanker sig helt syd omkring Fjordbugten. De var gennemskaaret af Dale og Kløfter, som Istidens Floder havde pløjet. Men som de nu var, havde de været, siden Hedenskabets Guder beboede Himlen over dem.

Gamle Jens Henriks Vugge humpede engang i Fortiden paa det bulede Lergulv i Stuen derinde. Men der var ingen nulevende, der havde set det. Han var den ældste i Sognet, og hans rette samtidige ventede ham under Jorden. Men Syn og Hørelse havde han i Behold endnu, og han holdt slet ikke af, at man var naaet saa vidt i Tidsregningen.

Hele hans Liv var rundet hen ved denne Strand. Tre og tredive Tusinde Dage og Nætter af alle Slags. Han havde aldrig set et Jærnbanevog, men da det første Dampskib sejlede ind i Fjorden, var han en interesseret

Tilskuer, der anede, at Folk andet Steds var bleven temmelig kloge nu. Og var Vejret stille og lydt, kunde han høre Lokomotivets Fløjten og Dønnet af Hjulene, naar den nærmeste Holdeplads blev passeret. Det var de nye Tidens Torden i det fjerne.

Jens Henrik delte sin Alderdom mellem nogle smaa Ture til Stranden, sine opbyggelige Bøger og sin Sønesøn. Han havde forlængst overgivet Ejendommen til sin ældste Søn Jesper, der for nogle Aar siden i en moden Alder havde giftet sig med en Gaardmandsdatter Hanne, en mørkøjet, noget sart Kvinde. De havde en eneste Søn, der var opkaldt efter Bedstefaderen og sædvanligt gik under Navnet Bitte Henrik. Han var nu i Seksaarsalderen, da Sjælen begynder at ulme. Jens Henrik var i Reglen hans eneste Underholdning, da Forældrene tit var optagne af Slæbet ved Ejendommens Drift.

Men Jens Henrik var ogsaa efter Drengens Smag. Han adskilte sig i mangt og meget fra Forældre og Naboer. Han gik med Toplue paa Hovedet og brugte Lædertrøje i Stedet for Jakke. Han havde Tid til alting og var altid hjemme eller i Husets Nærhed. Han

læste Bordbøn med Kyrie eleison og Christe eleison; den blev kørt over Stok og Sten, mens han holdt Topluen mellem Hænderne, og der kunde godt blive Kræfter tilovers til at smække en Flue, selv om Bønnen var paa sit højeste; der gik intet i Staa ved den Slags Biting. Men i Mørkningen kunde han ogsaa fremsige og synge andre Sager, som voksne Folk lo ad, men som var Bitte Henrik en Gaade, som f. Eks. dette Vers, fremsagt med lange Vokaler i Slutningsordene:

«Først paa Hælen,
saa paa Taaen,
saa i Sengen,
saa i Krogen.»

Den Slags Vers gav en egen usikker Stemning, som greb Drengen. Det var som saa' han Syner gennem en dugget Rude. Og hvilke Ting den gamle vidste Besked med. Han kunde huske Jerrik Jansgaard, som havde haft Cyprianus, og som ikke kunde dø, før der var bleven sat en Pande med Gløder under hans Seng. Heller ikke var det altid dagligdags Ting, hvad der stod at læse i Jens Henriks Andagtsbøger. Som naar han i

en gammel Bog med store tykke Bogstaver læste: «Phoenix er en eneste Fugl i Verden i Arabia. Naar den vorder gammel, gjør den et Baal af Grene, som optendis af Solens Straaler og Brynde, og paa samme Baal forbrender den sig selv til Aske. Af denne Aske aflis en Orm, hvorfra der kommer lige saadan en ny Fugl igjen.» Det var et af Billederne for, at de døde kunde opstaa.

En Dag sad Jens Henrik og læste i «Menneskets Hjertes Spejl, fremstillet i ti Figurer over den indvortes Tilstand og Beskaffenhed, enten det er et Guds Tempel eller et Satans Værksted». Bitte Henrik sad hos og vilde se Billederne, hvorfra hvert forestillede et stort Hjerte med et lille Hoved øverst. Inde i Hjertene var afbildet Engle, Djævl og Dyr af mange Slags. Drengen interesserede sig især for nogle menneskelignende Skikkelser med Pandehorn, Kohale og Dyrefødder. Han klassificerede dem uvilkaarligt efter deres Fødders Art.

Han pegte paa en med Hestehove og spurgte: «Gammelfa'r! Hvad er det for en een?»

Jens Henrik stansede et Øjeblik i Læsningen og svarede: «Det er Sattan.»

Derpaa læste han videre halvhøjt og som om det var en ganske ligegyldig Oplysning.

Noget efter bladede han om til et nyt Hjerte. Drengens Blik faldt paa et lignende Væsen med Gaasefødder.

Atter spurgte han: «Hvad er det for en een?»

«Det er Fanden,» svarede Jens Henrik og fór videre i Teksten, som han læste, fordi det nu en Gang hørte med til Gudsdyrkelsen at læse om saadanne Ting.

Senere kom de til et Billede af den «ugudeliges Død og Syndens Løn». Den ugudelige laa i sin Seng, og bagved Sengen stod Satan med sin Fork, mens Hovedet af en anden Djævel ragede frem mellem nogle høje Luer. Men fra Forgrunden strakte et grueligt Dyr med fremrakt Tunge og paraplyagtige Vinger sine Forlabber op paa den ugudeliges Overdyne.

«Hvad er det for en een?» spurgte Bitte Henrik.

«Føj, det er æ Døvl,» svarede gamle Jens Henrik, som om det var Ting, man ikke skulde spørge for indgaaende om.

Nu havde Bitte Henrik jo ogsaa faaet ret

god Besked. Hans Moder havde jo fortalt ham baade om Himlen og Helvede. Det sidste Sted huskede han bedst. Det var jo der, hvor de onde blev «brunden som Wurm» (brændte som Orme). Han begreb, at det var en skrækkelig Straf, selv om Processen ikke stod ham ganske klar. Men de nye Oplysninger satte Fantasien i Bevægelse. Der klumpede Satan af Sted paa sine Hove og jog sin Fork godt ind i en og anden, hvis Veer blev for ensformige. Og Fanden, som Bitte Henrik ansaa for den værste af de tre, svupede omkring paa sine Gaasefødder i Svovlpølene og lo, saa hans Navle hoppede, naar de fordømte rigtig vred sig, mens æ Døvl striglede dem med sine lange Klør. Der kom tit et underligt, vildsomt Dyb i Drengens Øjne. Han kunde falde i Staver midt under Legen og ligesom se ind i en usynlig Verden. Han fik da ofte sygelige Anfald af Angst og turde ikke være alene. Han var ikke til at faa i Seng om Aftenen, før Bedstefaderen gik med, thi han var bange for Drømme. Inden han faldt i Søvn, stillede gamle Jens Henrik ham altid tre Spørgsmaal, som han maatte besvare: «Hvem har

skabt dig?» — «Det har Gud Fader.» — «Hvem har igenløst dig?» — «Det har Gud Søn.» — «Hvem har helliggjort dig?» — «Det har Gud den Helligaand.» — Denne mekaniske Dialog var som en Rustning, han fik paa ved Indgangen til Søvnens sorte Grav, et Slags Tryllemiddel, der sikrede ham, at han skulde opstaa igen.

II.

JENS HENRIK sad en Sommerdag paa Langbænken og læste i »Den himmelske Herredag», et Værk, han havde arvet fra sine Fædre. Han læste altid hørligt. Bitte Henrik sad i Vinduet, hvor Fluerne surrede monotont. Han sad i sine egne Tanker og talte Sejlene paa de Skibe, der langsomt gled over Fjorden. Den klare Daghimmel laa over Vand og Bakker som en støvet Skal af en eller anden skøn Stenart. I Sydøst flimrede det over Fjorden som med et Mylder af gyldne Sommerfugle helt nede ved de smaa Bølger. Saa' man paa dem enkeltvis, var de som Syner, som noget, der skiftevis blev tænkt og glemt, næsten i samme Nu. Men med Undtagelse af dette uroligt salige Liv laa Verden tung og tryk. Køerne flyttede nu og da et Ben, mens Mundene hang ved

Kløvermarken. Oppe paa Bakken hørte Bitte Henrik sin Fader stryge Leen, en alvorsfuld, mørk og myndig Lyd, halvt Sang, halvt Skrig. Det var Høslæt.

Gullige Sommerfugle fløj fortumlede af deres korte Livs Herlighed rundt paa Lykke og Fromme mellem Høvederne og henad de grønne Bakkesider, hvor en Dugstjerne hist og her blinkede endnu, skønt det var langt op ad Formiddagen. Højt oppe i Solens Klarhed sitrede Lyset af Fuglekvidder — eller var det Englene i Himlen, der ikke kunde tie? Somme Tider strøg en Fugl i en stor magelig Bue hen over Marken, snart længere nede, snart højere oppe, som om det var ingen Sag. Kun tre-fire smaa rappe Vingeslag, saa sejlede den paa det pure Intet et langt Stykke eller satte sig, hvor den fik Lyst. Og henad Græsset jog ilsomme Skygger fra de smaa vingede Kroppe i Luften.

Det var en Dag, hvor den, der saa' ud ad Vinduet, ikke var ung eller gammel. Livet derude fra fyldte hvert Øje, som kunde se, stod som salige Billeder paa Væggen i Sindets Kammer. Gamle Jens Henrik havde ogsaa nær glemt sin Læsning. Men naar Fug-

lene hver sang med *sit* Næb til Vorherres Forherligelse, maatte *han* jo ogsaa være med i Koret. Han havde valgt den «anden Part af den himmelske Herredag, indholdende det himmelske Jerusalem, hvilket er det ævige Livs Beskrivelse». Det passede jo nogenlunde til Dagen. Bitte Henrik hørte ikke videre efter, saa længe den ensformige Læsning saa temmelig holdt de himmelske Toner. Han sad og saa' paa Fjorden eller paa de brandgule Blomster, der vendte det guleste mod Solen. De knuddrede Sætninger gled som en snoet Aa gennem hans Forestillinger og blot holdt dem levende. Men det varede ikke længe, før den himmelske Herredag paa kaldte hans Interesse. Helt forstaa denne gamle hændervridende Tale kunde han naturligvis ikke. Men der rejste sig en Gru som af sorten Muld op i Dagen. Det sande Liv, der var, stod ligesom og løsnede ved Hammen. Der var noget under, som var farligt. Jens Henrik læste:

«Det første Slags ere de Saducæiske Spottere, hvorom Viismanden taler, at de mener, deris Liv farer bort som en Skye, og der kommer ingen igien af dennem.» Drengen

kom til at se paa den lille lyse Sky over Bakken; den gled saa langsomt, langsomt hen imod Solen. Og gamle Jens Henrik læste tøvende og roligt, som om intet kunde skræmme ham: «Udi et løs Selskab falt engang en Snak om det ævige Liv. En Guds forgaaen Krop hører det og siger: Ey! disse Præster fexerer og bedrager os med deres optænckte Digt om det andet Liv de sige efter dette Liv at skulle komme. Alle optager denne usømmelige Skiemt med Latter. I det samme kommer dievelen ind til dennem midt i deres Latter som en anden fremmed Mand, sætter sig hos dennem, dricker om med dennem, og spør hvad for løst Snak de have for Hænder? Denne Guds Bepotters hand fornyer sin Mynt, vil end større Latter afstæd komme, taler endnu disse spottelige Ord og siger: Dersom jeg var paa et got Marcket, ville jeg gierne lade min Sjæl for Penge afhandle og give got kiøb: Thi jeg veed dog, at det er ikkun Fabel her talis om tilkommende Liv. Den fremmede Mand (det er dievelen) gjør Kiøb med hannem om Siælen, tæller hannem Penge til, og derpaa dricker friskom. Mod Aftenen de skulle skillis ad,

sætter Kiøbmanden i alle Rette om det er ikke billigt at Grimen følger Hesten? Alle samtycker med hannem. Nu vel da, siger hand, haver jeg kiøbt denne Mands Siel saa bør jo Kroppen at følge med. Og strax lader hand sig see udi sin egen græsselig skickelse, og siunlig fører samme Menniske med Legem og Siæl med sig i Luften. Derfor er det raadeligt, at vi ikke saa fare vild; thi Gud lader sig ikke spotte.»

Drengen fik store Øjne. Han var ligesom bleven syg et Steds i sit Indre. I en Bakkehulning græssede Stedets to Heste med deres Grimer om Hovedet. Er det ikke billigt, at Grimen følger Hesten? Hvem veed: Djævelen var maaske ikke saa langt borte. Han kunde jo komme som en anden fremmed Mand.

Bitte Henrik blev hvid i Kinderne. Der kom netop en langs Stranden, mørk mod Solens Flimren paa Fjorden. Han gik med usikre Skridt, og Drengens blændede Øjne kunde ikke se, hvad Slags Fødder han gik paa.

Nu drejede han lige hen imod Huset. Drengen fór ned af Vinduet.

«Gammelfa'r! Der kommer jen af æ Sønden.»

«Kommer 'en hertil?» spurgte Jens Henrik uden at se væk fra «Den himmelske Herredag».

«Ja.»

Nu keg Jens Henrik ud af Vinduet. Jo, det var ret nok. Han lukkede Bogen og stak den op paa Hylden. Saa satte han sig til at vente.

Den fremmede stumlede langsomt af Sted. Bitte Henrik holdt et vaagent Øje med ham. Han var nu nær ved Huset, og Drengen sagde hastigt:

«Han er svot i hans Ansigt.»

«Det er vel en Bisser,» mente Jens Henrik.

Det skramlede i Forstuen. Saa gik Døren op, og en kroget, men ret stor Skikkelse krummede sig gennem Karmen.

Han var gammel, blaaviolet i Ansigtet, og Næsen var tyk, nubret og af en heftig sort-blaalig Farve. Den glinsede.

Drengen fór i Rædsel ind til Bedstefaderen.

Den fremmede grinte med en bred, stubbet Mund, hvori nogle korte Tænder sad spredt og Stumper af Skraaen blev synlige.

«Du skal ett vær' ræd, min Dreng. Æ skal ett bid' dig. Kan du ett lid', te mi Nies sveder Brænd'vin? Det er Fanden brind' mig heller ett kjøn.»

Bitte Henrik var næsten stiv af Angst.

Han stirrede den fremmede stramt i Øjnene, hvori der spillede blaa og blanke Skarnsstreger, der godt kunde være Fare ved. Nu vendte Gæsten Øjnene mod den gamle og sagde straalende og stærkt:

«Goddav, Jens Henrik.»

«Goddav, goddav, Bole Hatmager. Hva' — er'ed dig? Er du oven æ Jord endnu?»

«Ja minsæl er æ saa. Thu — det er vel nok dig, der skal ned fø'st. Æ er da en halv Snes Aar unger'. — Han er vel nævnt op efter dig, ham, den bitte Kjæmp', der sidder og rister der.»

«Ja vis' er han saa,» svarede Jens Henrik.

Drengen blev noget beroliget ved, at Bedstefaderen kendte den forfærdelige Gæst. Men han var alligevel meget ilde til Mode. Det var en Ansigtssfarve, der mindede om optrækkende Uvejr — man maatte kunne rive en Svovlstik af paa hans Næse.

Jens Henrik begyndte at komme sig af

Overraskelsen over Gensynet af den gamle Ven og Kammerat, som han ikke havde set i mange Aar.

«Sæt dig ned paa æ Bænk,» sagde han.

«Tak skal du ha'. Naa — hudden har du'ed, Jens Henrik?»

«Jo Tak. Æ kan ett forlang' bedre i den Alder. Thu hwans — er du saa møj unger'?

«Æ er to og firs,» sagde Bole Hatmager.

«Ja — æ bliver jen og halvfems,» oplyste Jens Henrik, men tilføjede:

«Ja ja. Du kan da nok la' æ Kvindfolk gaa nu, din Spøgels'.

Bole Hatmager grinte: «Jo saagu. Dem Piger, der kund' lid' vi andre, dem har æ Wurm' ædt.»

Samtalen gik over Bitte Henriks Forstand, men han fulgte den med brændende Haar-rødder.

Den fremmede fortsatte:

«Men æ Brænd'vin — den er da til endnu. Hvad, Jens Henrik?»

Jens Henrik rejste sig langsommeligt og stavrede hen til Skænken i Panelvæggen mellem Alkovesengene, hvis Døre var lukte med en «Hvirvel».

Han aabnede Skænken, saa Lemmen hang i en Jærnarm som en Chatolklap. Flaske og Glas droges frem og kom paa Bordet.

«Æ kan ett vid', om vi ett ogsaa har en Flaskfuld Gammeløl,» kom han pludselig ihu. Han gik ud i et lavt Rum, hvor Øltønder og Flasker laa mellem Dynger af Gulvsand.

Jo — der var ganske rigtig et Par Flasker Gammeløl.

Det gik ikke i Hastværk, men omsider sad de to gamle hver med sit Glas Øl, blandet med Brændevin og Sukker.

«Skaal, Bole Hatmager.»

«Godtaar, Jens Henrik.»

Og efter at de atter havde sat Glassene paa Bordet, sagde den fremmede:

«Det er helsen ett den Slags Øl, de kalder Jessu Navns Øl. Hehehe.»

«Hvad er det for nøj Øl?»

«Ja — du kan da how¹⁾ Jerrik Jansgaard. De siger, te han haaj nøj Øl, de kaldt Jessu Navns Øl. Det haaj forsaget baade Hummel og Maalt og sloges med æ Døvl om æ Tapstok.»

¹⁾ How: huske.

Jens Henrik smaalo og faldt i Erindring.

«Det var en sære Mennesk', den Jerrik Jansgaard. Æ hower tydelig en Dag i November Maaned 1815, æ Aar efter, æ var bleven konfirmeret. Han var hjemm' til vo's og se til en syg Ko. Han kjendt jo Raad for mange Slags Ting, hvordan han nu bar sig ad med det. Det var lig' den Dag, Mercurius gik over æ Sol. Han ment', te han kund' se hans Hworr¹⁾. Tilsidst kund' min Moer ogsaa se dem. Men min Faaer og mig kund' sgi ett faa Yww o 'em. Han var allered' en møj aaldre²⁾ Mand dengang, var Jerrik Jansgaard.»

«Æ tykt', de saa'e, te Gammel Jerrik tog ham tilsidst,» faldt Bole Hatmager ind.

«Ja, En maa vel befrygt' 'ed.»

Bitte Henrik tog Bedstefaderen i Haanden og spurgte lavt:

«Gammelfa'r! Hvem er Mercurius?»

«Det er en Himmeltegn.»

«Sikken en granner³⁾ Dreng,» bemærkede Bole Hatmager.

¹⁾ Hworr: Horn. (Hentyder til Almanakens astronomiske Tegn for Merkur). ²⁾ Aaldre: aldrende. ³⁾ Granner: skarp i Opfattelsen.

Midsommersolens Lys faldt brændende ind ad de smaa Vinduer. Skæve Felter af Lys laa frem over Langbordets Kant, og de vandrede Fluor søgte hen imod disse Bordfladens Troper.

De gamles Skæmt fik stærkere og stærkere indre Ild, eftersom Vædsken sank i Glassene og eftersom flere og flere falmende Fortidsdage droges op af Erindringens Brønd. Det spillede i Stuen af Glimt fra gamle Jordomløb, af Ungdom, der var bleven Alderdom, men alligevel var i Verden endnu. Lysfelterne paa Bordet skred saa sagte, uden at man mærkede det, ligesom Urviseren, ligesom alle Lyspletter, disse Oldingers Liv havde ejet. Det, der var borte, hentede de tilbage ved fælles Kræfter, saa' det uden Briller, saa' det i klare Syner, lo og morede sig paa Gravens Bred. Ak, det var jo en Sommer i deres yderste Tid, men de lo, saa de maatte hoste bagefter og saa Øl og Brændevin løb dem galt i Halsen. De sad tunge og udlevede paa deres Bænke, men med Tanker saa kaade, som om de havde hundrede lyse Somre tilbage at feste i. Fra Bole Hatmagers blaa Læber slog Ederne Krumspring som levende

Djævla, der hoppede lige ud af Luernes Toppe. Bitte Henrik saa' i Aanden de vildeste og ubegribeligste Ting. «Den himmelske Herredag» var tyndt Øl ved Siden af denne ildspyende Oldingesvir. Han var undertiden bleg af Skræk. Der maatte næsten ske noget. Onde Aander stod sikkert paa Spring med Klørne ude, saadan blev der bandet og slaet Gækken løs. Undertiden, naar de to Galninge blev for trætte af Latter og Løsluppenhed, kradsede de op i deres Minder om skummel Gru: hovedløse Heste (som de dog aldrig selv havde set), Varsler, Ligild, Sakse, der havde sprunget paa Væggen, eller Knive, der laa over kors og betød snarlig Død. De var indviede i meget, som ikke hørte Hverdagen til og som alligevel var Hverdagens Essens. De løb over af Rædsler, som en og anden forlængst havde gennemlevet i Mørke eller Maaneskin. Og de fortalte det saa jævnt. Midt i en ligefrem Beretning vendte Virkeligheden pludselig det hvide ud af Øjet — ligesom i Forbigaaende.

Bitte Henrik var glad ved, at Solen var paa Himlen.

Nu fortalte Bole Hatmager om det ugude-

lige Kortspil paa Stubholt, der varede i tre Døgn. Men ved den tredje Midnat, da de var stødfulde og spillede om Stude og Heste, ja spillede falsk og snød hinanden, blev Klør Knægt pludselig borte. Gamle Iver Stubholt tog Talglyset i Haanden og keg under Bordet, om Kortet skulde være faldet ned. Da saa' han en Hestehov stikke frem mellem de andres Træsko. Og da han atter hed om Ørene kom op paa Bænken, havde alle Medspillerne vildfremmede Ansigter.

Ved Middagstid var Lystigheden atter i Perihelium. Det var Bole Hatmager, der førte an. Men Jens Henrik fulgte ikke uvillig med. Bole Hatmager var nu naaet til det Stade, hvor han sang fule Viser og foredrog aarhundredgamle Remser med forældede Uanstændigheder og Skæmt, som kunde faa Jorden til at revne. Livets unge Hemmeligheder stod ham ud af Sjælen som et Springvæld af glanende Farver, af ryggeløse Rytmer, der ravede ud i Omkvædenes kyssende og bolende Babel. Da Jesper og Hanne kom ind fra Markarbejdet, var han midt i Pigens Aftenbøn:

«Her lægger jeg min arme syndige Krop,
Bagen ned og Bugen op.

Her hænger Trænger, og her hænger Tru.
Hvis jeg kund' faa en ordentlig Kærrest i
min Arm, gi'r jeg Høllend min Blu. — —
Ja, gid der vilde komme en inden Dag, der
kunde elske mig saaledes, at jeg vidste ikke
andet, end der var syv Sole paa Himlen og
en Spil'mand i hver Krog og en Ildgnist om
hvert Haar — —»

Hanne tog Scenen i et Blik.

«Naa, I har'ed nok godt,» sagde hun.

De gamle forsøgte at holde Spasen svævende, men der var ligesom slaaet Vand paa dem. Den straalende Bole begyndte at skrabe i Vingen med nogle Forvovenheder til hende, men de gled af, og hun sagde tørt:

«A tykkes ett, I skuld' la' æ Dreng sidd' og hør' paa jer Ræggel.»

Hun gik ud for at lave Uden og tog Bitte Henrik med sig — meget mod hans Vilje, thi selv om Festen ikke kunde skønnes at staa under Guds Beskærmelse, havde den hans højeste Interesse. Og naar Bedstefaderen var med, kunde det vel ikke gaa helt

nedenom og hjem. Men saaledes havde han alligevel aldrig før set ham.

Jesper førte nu Samtalen ind paa mere fornuftige Ting, og der blev Ørenlyd i Stuen. Noget efter rensede Hanne Bordet for alle hidsende Vædske og bar Middagsmaden ind. Drengen listede med.

Man satte sig om Fadet, og alle Hænder blev foldede. Jens Henrik rømmede sig og spændte for til Bordbønnen. Den gik væsentlig i det sædvanlige Tempo, skønt der mærkedes Tilbøjelighed til Talefejl. Bole Hatmager sad ganske gudhengiven, og hans blaa Læber bevægede sig som under en uhorlig Blæst. Men med et lod der som et Bakkeskred i Jens Henriks Indre. Bordbønnen trimlede ned i en dyb Hulning af Latter. Han var kommen til at tænke paa noget andet. Bole Hatmager vidste jo ikke, hvad han lo af, men da det var en munter Dag svimlede han straks med i den andens Fald og lo, saa hans Øjne blev vaade. Meget mod deres Vilje lo Jesper og Hanne ogsaa med, lo redningsløst — med lukkede Øjne og Munde, der vred sig stærkt om mod Ørene. Jo mere forfærdede de blev, desto værre lo de. Og Bitte

Henrik galede af en Latter, der var som jaget af Kastevinde. Gang paa Gang søgte Familien at vinde Sans og Samling tilbage. Der blev et tomt Rum af Stilhed i Stuen, og man vendte de lattersprængte Blikke ind i den blaa Himmel for at faa dem svaalede. Men Stilheden brast igen sammen som en Boble, og Ryggene krummede sig sitrende over en ny Latter lige ned i Afgrunden. Om sider faldt der dog en vis Træthed over de andægtige, og tilsidst blev Stilheden nogenlunde holdbar. Jens Henrik ventede prøvende en Stund, saa sagde han højtideligt: «Gud forlad mig det.» Men der blev dog ikke mere Bordbøn den Dag. Han opgav helt at «læse fra Bordet».

Hen paa Eftermiddagen svinglede Bole Hatmager af Sted. Han skulde paa Tur til flere gamle Bekendte. Ved Afskeden var baade han og Jens Henrik bevægede.

«Farvel, Jens Henrik. Mon vi to ser hinanden levende mer?» sagde han, da han gik.

Og Jens Henrik svarede med tung Alvor: «Ja, Vorherr' kender 'ed. Farvel, Bole Hatmager. Og Gud i Vold.»

Jesper og Hanne var atter i Marken og Bitte Henrik ene hjemme hos Bedstefaderen.

Solen sank mod Bakken, og i nogle af Skraaningens bratte Hæld laa solstænkede Skygger. Nu var Fjorden paa sine Steder spejlblank. Naturen stod for Ruderne som en døende Drøm, en skøn Erindring, der langsomt fjernede sig. Lysfelterne var forsvundne fra Bordfladen og laa med spidse Vinkler inderst i Vindueskarmen. Klokken svingede langsomt med Pendulets rystende Messingplade. Skiven bar kun een Viser og viste ikke Tiden nøjere end Kvarter. Paa en rund Tinplade øverst oppe var graveret med store snoede Bogstaver: Iver Christensen 1793. Der laa en dyb Stilhed under det lave Bjælkeloft og bag Klokkeslyngens Dikken, en Stilhed, der langsomt vilde føde Skumring.

Jens Henrik tyede atter til «Den himmelske Herredag». Men nu tog han fat paa Tredje Part, «indholdende Helvedis Sodoma eller Beskrivelse om den ævige Død». Det var en rivende Brændevin for Sjælen. Læsningen gik sagte og monoton som en Studevogn over en stenet Vej: «Herren skal lade

regne over de Ugudelige Stricker, Ild og Svo-gel, og et forskrekeligt Veir skal blive deris Kalkes Deel. . . . Saa skrøbelige og afmægtige skulle de blive, at de ické skal kunde tage een Orm fra deris Øyne. . . . Deris Pine og Qval skal være saa stor, at de moxen intet andet skal kunde tæncke paa end det samme. De skulle med Øxer og Hamre altid paa Hoveder og Nyre slaes og stødes. . . .»

Bitte Henrik sad og byggede Taarne af nogle gamle, snavsede Spillekort. Af og til fangede han et Strejf af Læsningen, som nu æltede sig gennem en Sump af Piner, der næsten lignede hinanden for meget. Det var, som om Ordene stundom sprang læk i Bestræbelsen for at omfatte større og større Rædsel: «Ingen vil dog have Medynk over dennem, men Englene oc de Udvalde glæde sig over deris Ulycke, oc ønsker altid større oc grueligere Ulycke ofver dennem. Dersom nogen var tildømt, at han til evig Tid skulde have et gloende Jern i sit Øyesteen, o hvilken gruelig oc ulidelig Pine ville det være paa ganske Legeme, enddog det var ickun een Plage. . . . Voris naturlige Ild mod Hel-

vedis Ild at regne, er ickun som en Ild malet med Farfve paa Væggen. . . .»

Bitte Henrik erindrede dunkelt, at Bedstefaderen en Dag i samme Bog havde læst om denne Ild: «Det er en ævig Ild, thi den varer til ævig Tid. Cain haver over fem tusind Aar været i denne Ild. Chore, Dathan og Abiram over tre tusinde Aar: Den rige Fraadersere og Forræderen Judas over halfandet tusind Aar.»

Drengens Korthuse faldt stadig sammen, naar han havde faaet dem lidt i Vejret. Han arbejdede underligt aandsfraværende med dem, og stundom bevægede hans Læber sig i en lav Hvysken. Han kastede stjaalne Blik til Bedstefaderen og til den gamle medtagne Bog, hvis tykke grove Bogstaver saa ud, som de krympede sig under usynlige Ildsluer. Siderne var brungule og saa' svedne ud, omtrent som Papir, der har ligget paa Kakkelloven. Bogen maatte være bleven varm indvendig af de halvandet Hundrede Aar, den havde ligget paa Hylderne med sin gloende Tekst, mens den kun nu og da var bleven aabnet og havde faaet Siderne svalet.

Jens Henrik stansede Læsningen midt i en Helvedespine. Hans Tunge var løben tør af de svidende Ord, og han sagde til Drengen:

«Kan du gaa ud og tap' nøj Øl.»

Bitte Henrik, som sad med Hovedet spændt af Forestillinger om Tilværelsens indre Hede, tog i Tavshed Ølkruset og gik ud i det Rum, hvor Tønden laa. Snart efter kom han tilbage med Øllet skvulpende over Krusets Rand.

«Har du vreden Tappen godt i igen, min Dreng?» spurgte den gamle.

«Ja, Fanden brind' mig,» svarede Drengen fast — i lam Forventning af Svarets Følger. Denne Ed havde staaet ham i Halsen længe. Nu kunde han ikke mere holde den nede.

Jens Henrik saa' forbavset paa ham. Idet han greb Ølkruset, sagde han:

«Føj, din lede Dreng! End om han bønhørt' dig?»

«Hvorfor tog han saa ett Bole Hatmager?» spurgte Drengen.

Jens Henrik saa', at der var Forstand i Spørgsmaalet. Han drak sig en Taar og sagde hen for sig uden Vrede:

«Det kommer af Guds Langmodighed.»

Saa gemte han Bogen, tog Drengen ved Haanden og stavrede ned til Strandbrinken. Han satte sig og saa' paa Vandets Glar, hvori de modstaaende Bakker, der endnu bar et Drømmens Solskin, spejlede sig med deres Huse og Gaarde. Nogle Skyfnug laa som i en dyb, dyb Afgrund midt under Vandfladen. Det var en Fjord uden Bund, en galvendt Himmel, et besjælet Vand, hvori man kunde se lige ind til Guds Rige. En lille Baad af denne Verden gled frem paa Grænsen mellem de to Himle. Det gav Lyd fra Aarerne, og en omvendt Baad gled nedenunder den sande. Bitte Henrik fimrede omkring ved Stranden og fik Muslingskaller til at sejle. Han havde en hel Flaade. Hans Skibe laa meget dybt i Vandet, og af og til sank et.

Da Solen var nede, gik den gamle og Drengen ind igen. Jens Henrik aabnede Vinduet og tog sin gamle Salmebog, rakte den udenfor Muren, mens han hvilede Albuerne i Karmen, og læste Aftenbønnen ved Dagens sidste Skær. Han sluttete med: «Nu hviler Mark og Enge»:

«Nu gaaer, I trætte lemmer,
Og eders hvile fremmer,
Jer tiener sengen best:
Den tiid skal snart frembryde,
At I en seng skal nyde
I jorden, og den være nest.»